

Udenrigsministeriet

Den 11. maj 2009

Spørgsmål fra Udenrigsudvalget til udviklingsministeren af 29. april 2009 stillet af formand Naser Khader på vegne af udvalget. URU alm. del - spørgsmål 186

Spørgsmål 186:

Vil ministeren oversende sit talepapir fra det åbne samråd den 28. april 2009 om samrådsspørgsmål Æ om Zimbabwe?

Svar:

Vedlagt følger talepapir fra det åbne samråd den 28. april 2009 om samrådsspørgsmål Æ om Zimbabwe.

Samrådsspørgsmål Æ:

”Vil ministeren redegøre for, hvorledes den danske regering planlægger at udvikle bistanden til Zimbabwe, så man kan sikre en positiv udvikling i landet samt intensivere kapacitetsudvikling af civilsamfundet gennem ngo'er?”

Indledning

Jeg er glad for denne lejlighed til at orientere om Danmarks engagement i Zimbabwe. I en tid, hvor principper om demokrati og menneskerettigheder generelt har vundet frem i Afrika, har Zimbabwe længe været en mørk plet på kontinentets omdømme. Det har Robert Mugabe den tvivlsomme ære for. Med den nye overgangsregering i Harare er der åbnet for mulighed for genoprettelse af landet både politisk, økonomisk og i forhold til menneskerettighederne. Fra dansk side skal vi naturligvis støtte de demokratiske kræfter i regeringen, der arbejder for, at denne mulighed fører til en positiv udvikling i landet.

Udenrigsministeren orienterede i sidste uge Udenrigsudvalget om regeringens generelle vurdering af situationen i Zimbabwe, og i dag vil jeg koncentrere mig om bistandssiden. Udgangspunktet er min skriftlige besvarelse af Udvalgets spørgsmål 128. Først vil jeg dog gerne benytte lejligheden til at berette om hovedindtrykkene fra mit besøg i Harare i marts.

Zimbabwe-rejsen

Formålet med rejsen var at understrege den danske støtte til de demokratiske kræfter og samtidig understrege behovet for fortsatte politiske og økonomiske reformer. Desuden ønskede jeg at få et førstehåndsindtryk af udviklingen og

dermed vore muligheder for at støtte reformprocessen. Jeg havde under besøget lejlighed til at mødes med en lang række fremtrædende aktører både fra alle tre parter i regeringen og fra den private sektor og civilsamfundet. Jeg besøgte også et dansk-ejet mejeri i udkanten af Harare. Hvad angår regeringen havde jeg bl.a. samtaler med premierminister Morgan Tsvangirai og finansminister Tendai Biti fra MDC og med udenrigsminister Simbarashe Mumbengegwi og minister for jordspørgsmål Herbert Murerwa fra Zanu-PF.

Det var slående at opleve, hvorledes alle samtalepartnere i og uden for regeringen udtrykte opbakning til magtdelingsaftalen og overgangsregeringen. Det skyldes naturligvis ikke, at der ikke længere er politiske uoverensstemmelser mellem parterne, eller at der ikke fortsat vil finde magtkampe sted. Derfor må vi også være klar over, at der kan komme tilbageslag, også på vigtige områder. Men fra alle mine samtalepartnere i Harare blev det fremhævet, at overgangsregeringen er et politisk kompromis, at den er et nødvendigt kompromis, og at den er det eneste mulige kompromis i den nuværende situation. Det blev også fremhævet, at der er sket et afgørende politisk skift, og at magtbalancen er begyndt at flytte sig i retning af reformkræfterne. Det er denne spinkle proces, vi skal støtte. Udfordringen er at sikre, at vi gør det på en måde, så vi kun hjælper dem, der fortjener det, og ikke – uden at ville det – bidrager til at konsolidere den gamle elites indflydelse.

I samarbejde med min norske kollega Erik Sollheim havde jeg taget initiativ til et fælles donorarrangement i kanten af Verdensbankens forårsmøde i Washington sidste weekend. Her redegjorde finansminister Tendai Biti for status i re-

formprocessen for vore ministerkolleger fra de vigtigste bilaterale donorlande og for de største multilaterale donorer.

Solheim og jeg har haft en tæt dialog om Zimbabwe i de seneste måneder og opfatter situationen meget ens. Begge ser vi den ny overgangsregering som en mulighed for reel, positiv forandring i Zimbabwe. Efter begge at have besøgt Harare er vi enige om, at reformkræfterne i regeringen kun kan overleve, hvis det internationale samfund bakker op med politisk og finansiel støtte.

Formålet med mødet i Washington var at drøfte, hvad vi fra internationalt hold konkret kan gøre for at støtte Zimbabwe her og nu. Det var meget positivt at konstatere bred opbakning til den danske linje om øget og målrettet engagement til støtte for reformkræfterne. I mødet deltog bl.a. like-mindede lande i EU, USA, Canada, Australien og Sydafrika samt Kommissionen, IMF, Afrika-banken og Verdensbanken. Der var enighed om at styrke engagementet i Zimbabwe gennem nytænkende indsatser, som tager højde for problemerne med direkte støtte gennem statsadministrationen. Der var også enighed om fortsat at koordinere aktiviteterne tæt. Det var mit indtryk, at Biti var meget tilfreds med initiativet. Jeg er i kontakt med ham og andre om, hvordan vi hurtigt og konstruktivt kan følge op. Dette lægger jeg meget vægt på.

Overgangsprogrammet

Som nævnt i min skriftlige besvarelse af spørgsmål 128 betyder disse forhold, at regeringen har besluttet at udvikle et dansk overgangsprogram til Zimbabwe på 60 mio. kr. for 2009. Midlerne vil for indeværende blive kanaliseret uden om

regeringsapparatet. Programmet er endnu i en planlægningsfase. Det vil fokusere på tre hovedområder:

1) Det første område er støtte til opretholdelse af centrale offentlige serviceydelser i sundheds- og uddannelsessektoren, inkl. støtte til offentlige lønninger. Sundhedssektoren er i dag nærmest brudt sammen bl.a. på grund af manglende lønudbetalinger. Kombinationen af et sammenbrudt sundhedssystem og en omfattende koleraepidemi med over 85.000 smittede betyder, at en indsats rettet imod lige netop denne sektor er presserende. Økonomien i Zimbabwe forventes først at være bragt på ret køl om ganske lang tid. Det er derfor oplagt at fokusere bistanden omkring aflønning af sundhedspersonale for at understøtte reetableringen af en velfungerende sundhedssektor. Der er fra donorside allerede etableret et system til finansiering af midlertidige løntilskud til sundhedspersonalet, så midlerne går uden om regeringens kanaler. Vi har ydet et første tilskud på 10 mio. kr. til denne mekanisme.

På vejen mod en normalisering af Zimbabwes økonomi er det naturligvis også afgørende, at børnene kommer tilbage i skolerne, der i stort omfang har været lukket de senere år. Derfor vil vi undersøge muligheden for på sigt også at støtte løntilskud til uddannelsespersonale eller andre initiativer, som kan bringe uddannelsessektoren på fode.

2) Det andet prioritetsområde er støtte til fødevarerikthed og fødevarerproduktion. Det seneste halve år har omkring halvdelen af befolkningen i Zimbabwe modtaget fødevarerhjælp. Årsagen til fødevareriktheden er primært dårlig rege-

ringsførelse og den katastrofale økonomiske politik. Ikke mindst har Mugabes jordreform ført til en kraftig reduktion af udbyttet - udover at være i strid med den private ejendomsret og Zimbabwes internationale forpligtelser til at beskytte bl.a. danske investeringer i landbrugssektoren. For at bryde den onde cirkel og få gang i sektoren igen vil der fra dansk side blive givet støtte til såsæd, gødning og rådgivning, der kan understøtte næste års høst og dermed genetablering af landets fødevarerproduktion. Den danske bistand vil blive ydet gennem en fælles mekanisme med andre europæiske partnere.

3) Det tredje prioritetsområde er fortsat støtte til civilsamfundets arbejde for demokrati og sikring af grundlæggende rettigheder. I Harare mødtes jeg som sagt med en række af de organisationer, der modtager dansk støtte og samarbejder med danske NGO'er. Også de mente generelt, at der er grund til forsigtig optimisme mht. Zimbabwes fremtid. Samtidig er det dog klart, at de forholder sig ganske kritisk til overgangsregeringen og stiller spørgsmålstegn ved, om den kan og vil levere de nødvendige reformer, når Mugabe og den øvrige gamle elite stadig er med. Især er der skepsis blandt de organisationer, der har tæt kontakt til græsrodderne og dermed oplever den fortsatte daglige intimidering fra sikkerhedsapparatets side – og hvis medlemmer måske selv har været udsat for mishandling og tortur. Det gælder f.eks. Jestina Mukoko, leder af Zimbabwe Peace Project, som jeg havde en meget åbenhjertig samtale med. Den danske støtte vil gå til fortalervirksomhed, demokratiindsatser, menneskerettighedsindsatser samt støtte til frie medier. Endelig overvejer vi også mekanismer, der eksplicit skal overvåge gennemførelse af magtdelingsaftalen.

Hvad angår støtte via de store danske NGO'er arbejder både Mellempfolkeligt Samvirke (MS) og Røde Kors fortsat med kapacitetsopbygning af civilsamfundet i Zimbabwe gennem deres rammeprogrammer. Disse finansieres over NGO-bevillingen. Mellempfolkeligt Samvirke har et budget for 2009 på ca. 15,8 mio. kr. Deres aktiviteter fokuserer på styrkelse af demokratiet på lokalt niveau, stabilisering og konfliktforebyggelse samt bæredygtig handel med landbrugsprodukter. Røde Kors har et budget på ca. 10 mio. kr. for 2009 til et lokalt funderet hiv/aids-program. Disse programmer forventes at fortsætte på samme niveau i de kommende år. Endelig vil der fortsat være enkelte mindre civilsamfundsprojekter finansieret under Projektrådgivningen og Genbrug til Syd.

Den humanitære indsats

På det humanitære område vil Danmark også fortsat være engageret. Der er allerede i år blevet givet tilsagn for i alt 8 mio. kr. til Caritas og Røde Kors til aktiviteter inden for fødevarerikkerhed, og der er foreløbig afsat yderligere 20 mio. kr. til nye projekter i 2009 med fokus på opfølgning af koleraepidemien og/eller støtte til fødevarerproduktion. Udenrigsministeriet har netop modtaget ansøgninger fra en række danske organisationer og er ved at vurdere dem.

Donorsamarbejde

For hele den danske støtte til Zimbabwe – både overgangsbistand og humanitær bistand – gælder, at Danmark arbejder tæt sammen med andre internationale partnere, både på landeniveau og på hovedstadsniveau. Dette er for at sikre en så effektiv indsats som mulig. Blandt andet har Danmark været med til at vedtage et sæt fælles kriterier for at genoptage et normalt bistandssamarbejde, som

alle donorerne står bag. De omfatter eksempelvis krav om fremskridt på menneskerettighedsområdet.

Afslutning

Der er lang vej endnu, til Zimbabwe kommer på ret køl. Meget kan endnu gå galt. Men der er sat en proces i gang, som forhåbentligt – med det internationale samfunds hjælp – igen kan give Zimbabwe en plads i det respektable internationale selskab og samtidig forbedre levevilkårene for den hårdt plagede befolkning. Det fortjener den!